

ASSOCIACIÓ EDUCATIVA I CULTURAL FORMES

Municipi: Barcelona

Àmbit geogràfic: Barris de Sants, Barcelona

Forma jurídica: Associació

44 persones voluntàries

928 persones sòcies

4 persones treballadores

Persones ateses:

- 16 a serveis a la infància i la joventut
- 108 persones de més de 65 anys
- 13 a serveis a persones amb problemàtica de salut mental
- 5 a serveis a persones amb drogodependències
- 262 a serveis a d'altres col·lectius en situació d'exclusió social
- 459 a serveis de cohesió i dinamització social
- 287 a altres col·lectius (origen estranger)

www.latrocasants.org

Breu història de l'organització:

L'associació neix l'any 2010 a Rubí, com a iniciativa d'un grup interdisciplinari de persones vinculades a l'acció social. Des de l'any 2011 actua únicament a la ciutat de Barcelona desenvolupant diferents activitats vinculades a la formació de persones adultes i l'educació social (Yanapay, Formació de formadors de persones adultes, Balladona, Teatre de l'oprimit i Taller antirumors).

Actualment centra el seu esforç en La Troca, escola comunitària de formació permanent. La Troca té el seu origen el 2015 quan un grup de persones vinculades a la formació de persones adultes, a l'acollida i alfabetització de persones immigrades, l'educació social i l'acció comunitària es plantegen la possibilitat de fer realitat un projecte innovador d'educació de persones joves i adultes als barris de Sants, amb poca oferta formativa en aquest àmbit. Parteixen de la premissa que totes les persones participants han de tenir un paper actiu en el seu procés formatiu i aquesta participació la volien també en el disseny del projecte que es va acabar de definir amb un procés participatiu en 2017. El 2018 es comencen les formacions i tallers amb una prova pilot de gener al juny que ha permès ajustar el funcionament del curs 2018-2019 i anar consolidant en el 2019-2020.

Missió:

La missió és donar resposta a les necessitats formatives de persones joves i adultes. A la vegada, l'acció persegueix promoure la gestió comunitària d'un projecte educatiu, amb la participació de les veïnes i veïns del barri, de les persones participants en el projecte i el treball en xarxa amb les entitats del territori i les administracions locals. Aquesta participació i la construcció conjunta d'un projecte educatiu comunitari afavoreix l'apoderament i el desenvolupament d'una ciutadania crítica i activa. La intenció és impulsar una ciutadania més sobirana i autònoma, amb capacitat per decidir què i com vol aprendre. Això implica incentivar processos més horitzontals que substitueixin ofertes formatives i models organitzatius decidits verticalment.

Finalment, es vol esdevenir un espai de trobada de persones diverses, parant especial atenció a totes aquelles persones i col·lectius que, per diferents causes, es troben en situació de desigualtat a l'hora d'interactuar a la societat.

DESCRIPCIÓ DE L'EXPERIÈNCIA PROPOSADA

XARXA D'INTERCANVI DE CONEIXEMENTS (XIC)

Breu descripció:

La Xarxa d'Intercanvi de Coneixements, és un espai d'aprenentatge horitzontal, on les formadores són voluntàries, moltes ja vinculades a la Troca (perquè reben alguna formació). Aquestes, amb el suport de l'equip tècnic, elaboren una proposta formativa (d'1 a 5 sessions, amb l'opció d'allargar si funciona) i, si s'hi inscriuen un mínim de 10 persones, la formació es comença a oferir.

Alguns exemples són: la "Lectura crítica de mitjans" amb persones referents del món de la política, la cultura o els moviments socials, i amb testimonis que han viscut els fets que s'analitzen. El conjunt de tallers "Eines per la supervivència domèstica: costura, cuina, reparacions, neteja..." fet per persones amb expertesa en aquests àmbits, que assisteixen a altres formacions. La formació d'Anglès, oferta per persones migrades amb un bon domini d'aquesta llengua i que aprenen castellà o català a La

Troca. Altres formacions XIC: loga, Entrenament, Habilitats comunicatives, Intercanvi de Danses, Laboratori d'Expressió, etc.

Moltes de les formacions responen a necessitats formatives detectades per l'equip tècnic. I és que un dels objectius de La Troca és adaptar-se a les canviants necessitats formatives de les persones adultes, per aquesta raó la detecció de necessitats formatives és fonamental i permanent (en les entrevistes d'acollida, a les aules, en les assemblees i a partir del treball en xarxa amb altres serveis). A través de les entrevistes d'acollida i del treball a l'aula, des de l'equip tècnic es té un bon coneixement de les competències que poden oferir les persones participants.

Però la participació no es limita a la XIC. Es fan assemblees trimestrals amb totes les participants de la Troca per avaluar i definir el funcionament, i algunes de les persones que participen també formen part de comissions per la gestió del projecte, i del grup motor que es reuneix mensualment per tal de revisar metodologies i seguir el pla estratègic de l'escola.

Aportació de valor de la iniciativa:

Segons l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans, Sants té un índex d'abandonament escolar i una taxa d'atur superior a la mitjana de la ciutat i és el tercer Districte amb l'índex de renda familiar disponible per habitant més baixa. Hi ha una relació entre el nivell formatiu -a Sants-Montjuïc, inferior a la mitjana- i els desavantatges per fer front a les exigències del mercat laboral. I, paradoxalment, el Districte té la ràtio de professorat per població atesa més baixa de la ciutat.

La Troca neix per capgirar aquesta situació, complementant l'acció pública. I ho fa aportant noves metodologies comunitàries i apoderadores a l'educació de persones adultes. La XIC i els espais participatius (assemblees, participació en comissions i treball voluntari) són estratègies en aquesta línia, que fan del projecte una escola de participació i apoderament i, alhora, serveixen per garantir que l'oferta formativa i el funcionament s'adapti a les necessitats i circumstàncies de la vida adulta.

Principals objectius assolits:

Amb la Xarxa d'intercanvis de Coneixements:

- s'ha impulsat una ciutadania més sobirana i autònoma, amb capacitat per decidir què i com vol aprendre, conseqüència dels processos horitzontals que s'han impulsat i desenvolupat.
- s'ha gestionat de manera comunitària un projecte educatiu amb vocació de servei públic, fent que la comunitat esdevingui copartícip de la gestió i de la producció d'aquest espai formatiu, implicant els agents socials del territori (administració pública, ciutadania, entitats, serveis i equipaments bàsics) en totes les fases del procés (disseny, implementació i avaluació).
- s'ha donat resposta de manera col·lectiva i comunitària a les necessitats formatives del territori.
- s'han utilitzat els recursos propis del territori, tot potenciant el desenvolupament local. Forma, identitat i contingut de l'escola han anat definint-se participativament, mentre que

s'anava teixint una xarxa de relacions i objectius compartits amb la resta d'entitats i serveis de Sants. Això ha facilitat una resposta col·lectiva i cohesionada a les necessitats existents, fent servir les eines a l'abast, així com la implicació activa de les persones "ateses", ara cogestores del procés.

- s'ha inclòs de manera transversal la perspectiva intercultural, feminista i interseccional. Una mirada que ha permès facilitar l'accés de tothom (especialment dels grups en situació de risc) i també començar a transformar aquests processos d'exclusió, potenciant el pensament crític i l'apoderament.

Principals resultats obtinguts:

D'ençà que va obrir portes fins a març de 2020 han participat en La Troca 1032 persones. Al curs 2018-2019 se n'han atès 459, en entrevistes d'acollida, 417 de les quals s'han inscrit a una o més formacions, ocupant un total de 560 places (151 persones en llista d'espera). L'activitat desenvolupada engloba 80 cursos, tallers o sessions formatives, 10 activitats socioculturals, 3 assemblees de la comunitat educativa (amb un centenar de persones), 1 grup de dones, 1 aula amb 12 ordinadors (oberta al barri i amb més de 250 usos) i 1 punt d'orientació educativa-laboral (95 ateses). Paral·lelament, s'han realitzat més de 500 derivacions a altres recursos, col·laborant amb 121 entitats; ambdós fets clars indicadors de la incidència en el territori i la col·laboració entre entitats.

La participació és un altre eix fonamental, en especial dels col·lectius en situació de vulnerabilitat la participació dels quals ha estat tradicionalment menystinguda. Treballen l'apoderament per afavorir la seva participació ciutadana a través de la seva vinculació als espais de participació i presa de decisions del projecte i a través de la XIC. S'han fet 12 cursos (240 places) amb aquesta metodologia i 160 participants (34 en llista d'espera), 6 formadores XIC eren inicialment participants i 2 d'elles són migrants.

La Troca ha permès l'accés a formacions en competències bàsiques al veïnat de Sants, on no hi havia cap escola de persones adultes, la més propera és a 20 minuts en transport públic.

Abast de l'experiència:

Dades dels principals col·lectius destinataris. Total 1032 persones ateses:

- 38% nacionalitat espanyola-62% estrangera
- 34% homes-66% dones
- 13% 16-25 anys; 41,2% 25-45 anys; 20,5% 45-65 i 25,3% més 65 anys
- 38% atur sense prestació, 3% atur amb prestació
- 25% pensionistes, 15,6% amb treball, 3% estudiants i 11% altres
- 28% en situació irregular
- 50% de les persones estrangeres (menys d'1 any a Barcelona)
- 44 persones sense llar
- 18 derivades de serveis de salut mental/drogodependències

- 72,6% residents a Sants i 80% Districte
- Participants a formacions de la XIC 160
- Places ofertades per la XIC 240
- Formadores XIC 12
- Formadores XIC (inicialment participants): 6 (2 migrades)
- Persones participants a les 3 assemblees de la comunitat educativa: 110 (mitjana)
- 7 Comissions gestió del projecte: gènere, participació i interculturalitat, comunicació, recerca finançament, pedagògica, diversificació curricular i activitats. Trobades mensuals 8 persones mitjana (treballadores, col·laboradores i participants)

Persones implicades en l'experiència:

Treballadores: 3

Grup motor del projecte: 15

Sòcies: 928

Ateses: 884

Principals factors clau d'èxit:

Assolir una societat més participativa i cohesionada implica crear les condicions que permetin a la ciutadania adquirir les competències que porten a l'autonomia personal i a la participació més enllà de les condicions de partida.

A La Troca defineixen les competències àmpliament i entenen que la participació és una competència que cal aprendre i s'aprèn posant-la en pràctica. La Xarxa d'Intercanvi de Coneixements i el fet de gestionar un projecte educatiu de manera participativa, permeten fer partícips a les persones que reben les formacions en competències bàsiques i posar en pràctica la participació. Així guanyen autonomia, responsabilitat i apoderament.

Factors clau per a l'apoderament de les persones participants:

- el fet de canviar del rol d'aprenent al de formadora, amb un bon acompanyament de l'equip tècnic, formant sobre un tema en què es té expertesa i pel que hi ha demanda formativa.
- que les aportacions fetes per les persones participants en els espais participatius (aula, assemblees i comissions...) siguin tingudes en compte i implementades.
- el disseny d'estratègies per afavorir, facilitar i avaluar la participació en els espais participatius (que tothom tingui la informació, traductores, triar temes rellevants i que preocupin, pensar dinàmiques...).
- que La Troca nasqués com una iniciativa comunitària dissenyada a través d'un procés participatiu d'un any i amb una àmplia participació, per tal d'adaptar-se a les necessitats del veïnat, n'han marcat el tarannà participatiu.

Dificultats i reptes superats en el desenvolupament de la iniciativa:

La Troca neix el 2015 amb un petit grup de persones que vol fer realitat un espai de formació per persones adultes de gestió comunitària, on la participació de les persones i el seu apoderament estigui al centre del projecte. El primer repte i dificultat és sumar persones al grup motor per fer realitat aquest somni. La solidesa del projecte i de les persones que l'inicien fa que persones procedents de l'educació social, la formació de persones adultes i l'acció comunitària apostin pel projecte i s'involucrin al grup motor augmentant en nombre, diversitat i riquesa. A la vegada es comença a involucrar al teixit associatiu de Sants que dona suport al projecte des del primer moment i amb el que col·labora activament des del procés participatiu per acabar-lo de definir.

Un altre repte era aconseguir una bona resposta en nombre de persones participants. La falta d'oferta formativa al territori i les necessitats detectades a la diagnosi realitzada per La Troca s'ha vist confirmada amb la gran afluència de persones buscant diverses i variades formacions.

Però la dificultat més gran ha estat i continua sent la cerca de finançament. Entenen La Troca com un servei públic de gestió comunitària i aposten per la gratuïtat de les activitats afavorint l'accés a totes les persones. Cal tenir en compte les dades mostrades als resultats on es poden comprovar quins són els col·lectius majoritaris de La Troca per a qui el pagament per accedir a l'educació comportaria la seva exclusió immediata.

Elements innovadors que aporta l'experiència:

Els elements innovadors que introdueix la Troca repercuteixen en la dimensió pedagògica i en l'organitzativa. Pel que fa a la dimensió pedagògica:

- Promoció de l'adquisició de competències clau per fer front als rols/contextos de l'adultesa, més enllà de les competències estrictament acadèmiques.
- Oferta formativa adaptada als interessos i necessitats reals de la població adulta.
- Consolidació d'una educació que parteix del que les persones saben, incentivant l'acreditació dels aprenentatges adquirits a través de la pròpia experiència.
- Incorporació de sabers pràctics i activitats socioculturals i comunitàries.
- Desenvolupament d'una educació integral que té en compte les múltiples dimensions de les persones des d'un enfocament global i no fragmentari.

Pel que fa a la Xarxa d'Intercanvi de Coneixements:

- És una activitat d'Aprenentatge-Servei a través de la qual s'aconsegueix apoderament a partir de compartit els sabers adquirits.

Pel que fa a la dimensió organitzativa:

- Oferta d'una formació flexible en el temps (horaris i calendari), en l'estructura (cursos de diversos formats) oberta a les necessitats i a les demandes de les participants.

- Accessibilitat i gratuïtat per donar cabuda a persones amb diferents nivells d'instrucció, estatus socioeconòmic, procedència, gènere, edat, etc. garantint que sigui un espai de trobada de persones diverses.
- Foment del diàleg amb l'entorn, treballant en xarxa i coordinant l'oferta del territori.
- Establiment d'un laboratori de democràcia participativa on la participació de les formadores, les aprenents i la comunitat és decisiva per al seu funcionament i gestió.

Principals factors que permeten la transferència i replicabilitat:

La Troca és un projecte que neix amb la voluntat d'arrelament al territori i de donar resposta a les necessitats de les persones i col·lectius del seu entorn. Abans d'iniciar el projecte es realitza una diagnosi de necessitats i de l'oferta formativa que es completa amb un procés participatiu obert a persones, entitats, serveis i col·lectius del territori. A partir dels resultats d'aquest procés participatiu i el seguiment continuat que fan conjuntament amb la Comissió de Seguiment i amb les entitats i xarxes territorials es basteix tota l'estructura de La Troca, tant organitzativa com pedagògica i participativa.

Un factor d'èxit del projecte és el fet de posar el focus en les persones i el territori per donar resposta específica a les seves necessitats reals, i això és transferible i replicable (amb les adaptacions necessàries) a altres contextos. Així ho demostra el fet que la Diputació de Barcelona ha encarregat a La Troca l'assessorament a la seva Xarxa d'Escoles Municipals, en la detecció de necessitats formatives de les persones joves i adultes.

Un altre aspecte transferible és la voluntat d'apoderar a les persones i potenciar la seva participació. Això requereix mecanismes que facilitin aquesta participació, ja que a participar s'aprèn participant. La XIC o els espais participatius de la Troca (oberts a totes les persones que vulguin formar part) en són exemple. Traslladar aquest esperit a altres espais només requereix voluntat, del convenciment i necessitat de la participació i d'hores de dedicació.